

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / AVGUST / 8-SON,
II-QISM**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI.....	12
Usmonova Zarina	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI VA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	19
Zaripova Sabrina Zafar qizi	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK TARMOG'IDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA JORIY ETISH: SAMARADORLIK, TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	25
Sobirov Shohruh Shuxratovich	
ISTE'MOLCHILAR ORASIDA IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI QISQA FORMATLI VIDEOKONTENTNING IMPULSIV XARID XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI.....	30
Ra'no Balxiboyeva Davron qizi	
KAPITAL BOZORI ORQALI TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH YO'LLARI.....	40
Otabek Oltiboyev	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RAQAMLASHTIRISHNING YALPI TALAB O'ZGARISHIGA TA'SIRI TAHLILI.....	45
Ochilov Laziz Siddiqovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA YANGI ISLOHOTLARNING MAKROIQTISODIY TAHLILI	54
Sanakulova Iroda Abrorovna	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA CHO'L YAYLOVLARI IXTISOSLASHUVINI MOSLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QIZILQUM CHO'L YAYLOVLARI MISOLIDA)	61
Kozokov Najmiddin Isomiddinovich	
XALQARO OLIY TA'LIM TIZIMLARIDA UNIVERSITET BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL AVTONOMIYA, HISOBDOIRLIK VA STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARI	68
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich	
THREE GENERATIONS OF REFORM: GOVERNANCE PARADIGMS AND THE MEASUREMENT GAP IN UZBEKISTAN'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT TRANSITION	76
Salakhutdinova Yulduz Golibovna	
ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГА	82
Умарова Нозанин Алишерзода	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	88
Sapayev Abduljalol Odinayevich	
TIJORAT BANKLARIDA TO'LOV TIZIMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	96
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
UMUMIY IQTISODIY MUVOZANAT NAZARIYASINING ZAMONAVIY TALQINI.....	102
Murodov Alisher Murodjon o'g'li	
РОЛЬ СИСТЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	106
Уралова Сожида Анвар кизи	

JIZZAX VILOYATI TURIZMINING RIVOJLANISH DINAMIKASI, TUZILMASI VA ISTIQBOLLARI (2016–2024-YILLAR)	112
Mamadiyrov Adhamjon Qo'chqar o'g'li	
KREATIV INDUSTRIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI VA DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	121
Ulug'bekov Sardorbek Ulug'bekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH AMALIYOTI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	128
Turdiyev Eralijon Muxtarovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR AUDITINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	134
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING NAZARIY JIHATLARI	138
Asqarov Fayzullo G'iyosiddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BILIM VA MALAKALARNI RAQAMLI BAHOLASH TIZIMINING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	148
Abdiyev Nosir Raximovich	
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA MOLIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	154
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASINING HUDUDII RIVOJLANISH DARAJASINI QIYOSIY BAHOLASH	160
Omonova Nigora Bahodir qizi	
ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI	167
Iskandarov Xurshid Iskandarovich	
TEXNOLOGIK AVLOD ALMASHINISHI SHAROITIDA ALOQA KORXONALARI TOVAR-MODDIY ZAXIRALARINING QADRSIZLANISHINI HISOBGA OLISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Jamilov Jushqin Jonon o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH DARAJASINI ANFIS ASOSIDA MODELLASHTIRISH	181
Avazova Nafisa Namazovna	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH: O'ZSME-DDI MODULINING METODOLOGIYASI VA AMALIY JORIY ETISH MEXANIZMI	186
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	193
Kenjaeva Durdona Ravshan qizi	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	198
Аюбов Ойбек Улугбек угли	
YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH	204
Raximov Sarvarbek Abdumutalibjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH, ULARNI MOLIYALASHTIRISHNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI	211
Umarova Gulzodxon Qodirbekovna	

MEHMONXONA XO'JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL MEKANIZMI VA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	216
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
NOMODDIY AKTIVLAR BO'YICHA OSHKORALIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA MILLIY HISOBNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISH.....	221
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
SANOATLASHTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA UNUMDORLIK OMILI.....	226
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
INNOVATSION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI	232
Amrullayev Dadaxon	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ УЯЗВИМОСТИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ И СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	237
Эркинбаева Камила Жавланбековна	
TIJORAT BANKLARI BIZNES MODELINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	243
Sh. Nurullayeva	
S. Narimonov	
OLIY TA'LIMDA RAQAMLI EKOTIZIMNI SHAKLLANTIRISHDAGI XAVF-XATARLAR (RISKLAR) VA BOSHQARUV MUAMMOLARI.....	249
Pirmanov Oxunjon Baxridin o'g'li	
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	256
Шомуродов Равшан Турсункулович	
Хакимов Хафизбек Хамза угли	
Джумабаева Гаянэ Рахимовна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOTRANSPORT XIZMATLARI BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI EKOLOGIK-IQTISODIY OMILLAR ASOSIDA OSHIRISH YO'LLARI	263
Sultanov Sulaymon Safarboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	269
Abdushukurova Mehribonu Dilmurod qizi	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH, YER RESURLARIDAN FOYDALANISH VA AHOLINING XARID QOBILIYATI MUVOFIQLIGINI BAHOLASH	276
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich	
ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА	281
Мирахмедова Мафтуна Ибрагимовна	
TIJORAT BANKLARIDA FOIZ SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING AMALIY JIHATLARI.....	288
Orifova Dilnoza Obid qizi	
XALQARO KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	295
Aliyev Bekzod Ilhomovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ УЧЁТА И АНАЛИЗА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ	301
Холикова Дурдона Бунёдjon кизи	

TOSHKENT VILOYATIDA ISHLAB CHIQUARISH SOHASIDA KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HUDUDIIY DIFFERENSIATSIYASI.....	308
Salimov Burxoniddin	
IJTIMOIIY-IQTISODIIY ADOLATNI TA'MINLASHDA SINERGETIK YONDASHUV: ZANJIRLI ADOLAT KONSEPSIYASI.....	314
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
AQLLI SHAHAR TIZIMIDA IJTIMOIIY SOHA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEXANIZMLARI.....	319
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QO'SHILGAN QIYMATNI TAQSIMLASHNING SAMARALI SOLIQ MEXANIZMIGA OID XORIJ TAJRIBALARI.....	326
A.A. Bobomurodov	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT" TIZIMIGA O'TISH ZARURIYATI VA XIZMATLAR SOHASI UCHUN IQTISODIIY AHAMIYATI.....	333
Y.M.Xalikov	
OLIIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	342
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o'g'li	
YOSHLARNING RAQAMLI MEHNAT PLATFORMALARIDA BARQAROR BANDLIGINI RISKKA ASOSLANGAN STRATEGIK BOSHQARISH.....	349
Palvonova Sevara Baxromovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	355
Almanov Ilhom Sultonovich	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARINI GEYMIKATSIYALASH ASOSIDA TA'LIM SIFATI VA IQTISODIIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH	362
Aslonova Rushano Ilxomovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIIY NATIJADORLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH.....	368
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
HUDUDLARNING IQTISODIIY RIVOJLANISHIDA ISTE'MOLCHILAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	374
Xolmatov Azamatjon Abdupattoyevich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКСПОРТА В УЗБЕКИСТАНЕ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКСПОРТНОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ	380
Муниса Турдибаева	
LOYIHA MENEJERLARINING SOFT SKILLS KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING LOYIHALAR IQTISODIIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	394
Zairova Farida To'xtamurod qizi	
TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIIY KO'RSATKICHLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH.....	400
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIIY ASOSLARI	407
Jumaev Sohob Baxodirovich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI VA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TRANSFORMATSIYON MODELII.....	412
Murodullayeva Guljaxon A'zamjon qizi	
INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY VA USLUBIIY ASOSLARI	418
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	426
Olimboyeva Nazokat Abdujabbor qizi	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARIDA INTEGRALLASHGAN RISKKA YO'NALTIRILGAN AUDIT MODELIDAN FOYDALANISH USLUBIYOTI.....	431
Muydinov Erkin Jamaldinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	441
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING EKSPORT FAOLIYATINI SOLIQ MEXANIZMLARI ASOSIDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH	446
O'rinova Umida Qodirjonovna	
SOG'LIQNI SAQLASHNING YAGONA RAQAMLI EKOTIZIMIDA KIBERXAVFSIZLIK RISKLARINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	450
Turayeva Nafisa Odiljonovna	
XORAZM VILOYATIDA YER BOZORI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	456
Ubaydov Mirshod Ismailovich	
O'ZBEKISTON UY-JOY BOZORIDA MOLIYAVIY PUFAK XAVFINI BAHOLASH: INTEGRAL INDEKSNI SHAKLLANTIRISH VA EKONOMETRIK TAHLIL	462
Botirov Islombek Ulug'bek o'g'li	
SUTCHILIKGA IXTISOSLASHGAN CHORVACHILIK KORXONALARIDA TANNARXNING BUXGALTERIYA HISOBINING OBYEKTI SIFATIDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	467
Razzoqov Abbas Abdumalik o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY XATO VA NOMUVOFIQLIKLAR ICHKI AUDITINING INSTITUTSIONAL-TASHKILY MEXANIZMI	472
Mulayev Farxod Alisherovich	
SHAHAR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK BARQARORLIK TAMOYILLARINI JORIY ETISH: MUAMMOLAR, INNOVATSION YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR.....	477
Nurtayev Zaxriddin	
SANOATNING «DRAYVER» SOHALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY O'SISHNI JADALLASHTIRISH	482
Xolbozorov Muzraf Yusup o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ЦИФРОВОГО СТРАХОВАНИЯ ТУРИСТСКИХ РИСКОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	489
Усманова Азиза Бахтиер кизи	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO'RSATILADIGAN XIZMATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI.....	497
Rajabov Saidrasul Xalil o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIGI VA GENDER TENGLIGI: XITOIY VA O'ZBEKISTON MEHNAT BOZORLARI TRANSFORMATSIYASI MISOLIDA	504
Xasanova Shaxzoda	
SOLIQ TIZIMIDA MARKIROVKALASH ORQALI XUFIYONA IQTISODIYOT VA SOLIQDAN QOCHISHNI QISQARTIRISH AMALIYOTI TAHLILI.....	510
Ismailov Bobir Salomovich	

SOLIQ TIZIMIDA MARKIROVKALASH ORQALI XUFIYONA IQTISODIYOT VA SOLIQDAN QOCHISHNI QISQARTIRISH AMALIYOTI TAHLILI

Ismailov Bobir Salomovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi PhD
ORCID: 0009-0006-9783-6614

Annotatsiya. Ushbu maqolada soliq tizimini raqamlashtirish sharoitida tovarlarni majburiy raqamli markirovkalash amaliyotining xufiyona iqtisodiyot va soliqdan qochishni qisqartirishdagi o'zni tahlil qilingan. Muallif markirovka tizimining soliq to'g'riligini ta'minlash, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish hamda kontrafakt mahsulotlarning oldini olishdagi samaradorligini o'rgangan. Shuningdek, tadqiqot davomida amaliyotdagi mavjud muammolar aniqlanib, soliq ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli markirovka, soliq tizimi, xufiyona iqtisodiyot, soliqdan qochish, soliq ma'muriyatchiligi, kontrafakt, raqamlashtirish, shaffoflik.

Abstract. This article analyzes the role of the practice of mandatory digital labeling of goods in reducing the shadow economy and tax evasion in the context of the digitalization of the tax system. The author studied the effectiveness of the labeling system in ensuring tax compliance, protecting consumer rights, and preventing counterfeit products. Also, during the study, existing problems in practice were identified and scientific and practical proposals and recommendations were developed to further improve tax administration.

Keywords: digital labeling, tax system, shadow economy, tax evasion, tax administration, counterfeit, digitalization, transparency.

Аннотация. В данной статье анализируется роль практики обязательной цифровой маркировки товаров в сокращении теневой экономики и уклонения от уплаты налогов в контексте цифровизации налоговой системы. Автор исследовал эффективность системы маркировки в обеспечении соблюдения налогового законодательства, защите прав потребителей и предотвращении распространения контрафактной продукции. Также в ходе исследования были выявлены существующие проблемы на практике и разработаны научно-практические предложения и рекомендации по дальнейшему совершенствованию налогового администрирования.

Ключевые слова: цифровая маркировка, налоговая система, теневая экономика, уклонение от уплаты налогов, налоговое администрирование, контрафактная продукция, цифровизация, прозрачность.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining globallashuvi va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi davlat soliq siyosatida ham tub o'zgarishlarni talab qilmoqda. Aksariyat mamlakatlarda iqtisodiyotni "oqartirish", ya'ni xufiyona iqtisodiyot ulushini keskin kamaytirish hamda soliq bazasini kengaytirish eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu borada soliqdan qochish va noqonuniy savdoga qarshi kurashishning eng samarali vositalaridan biri sifatida tovarlarni majburiy raqamli markirovkalash tizimi e'tirof etilmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish, soliq to'lovchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bilan bir qatorda, nazorat mexanizmlarini raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, ayrim turdagi tovarlar uchun joriy etilgan majburiy raqamli markirovkalash mexanizmlari ishlab chiqaruvchidan tortib to oxirgi iste'molchigacha bo'lgan zanjirni to'liq nazorat qilish imkonini bermoqda. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – soliq tizimida markirovkalash amaliyotining xufiyona iqtisodiyot va soliqdan qochishni qisqartirishdagi ta'sirini tahlil qilish, shuningdek, mazkur tizimni tatbiq etishda yuzaga kelayotgan muammolar va ularning yechimlarini ilmiy asosda yoritib berishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy olimlardan J. Stiglis, R. Masgreyv va P. Samuelsonlar soliq nazoratini davlat moliyaviy mexanizmining ajralmas qismi sifatida talqin qilib, uning asosiy vazifasi soliq majburiyatlarining to'liq va o'z vaqtida bajarilishini ta'minlash ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning ishlarida soliq nazorati soliq siyosatining samaradorligini belgilab beruvchi muhim omil sifatida baholanadi [1].

Shuningdek, M. Olson, A. Smit va F. Shnayder tadqiqotlarida soliq nazorati va soliq to'lovchilarning xulq-atvori o'rtasidagi bog'liqlikka alohida e'tibor qaratilgan. Ularning fikricha, samarali soliq nazorati soliqlardan qochish holatlarini kamaytirishga xizmat qiladi hamda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirishda muhim ahamiyat kasb etadi [2].

MDH davlatlari olimlaridan A. G. Gryaznova, L. I. Goncharenko, I. A. Mayburov va T. F. Yutkina ishlarida soliq nazoratining nazariy-metodologik asoslari, uning shakl va usullari, shuningdek, soliq tekshiruvlarini tashkil etish masalalari chuqur yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarda soliq nazorati davlat byudjeti daromadlarini ta'minlashning asosiy vositalaridan biri sifatida qaratiladi [3].

O'zbekistonlik olimlardan Q. Abdurahmonov, A. Vahobov, Sh. Mustafoqulov, B. Toshmatov va boshqalarning ilmiy ishlarida milliy soliq tizimida soliq nazoratini takomillashtirish, soliq ma'murchiligini kuchaytirish hamda soliq to'lovchilar bilan o'zaro munosabatlarning institutsional asoslari tahlil qilingan. Ayniqsa, ular soliq nazoratini raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlarini joriy etish hamda riskka asoslangan yondashuvlarni qo'llash masalalariga alohida e'tibor qaratganlar [4].

S. M. Olennikovning fikricha, soliqlardan qochish va soliqlarni optimallashtirish bu soliq to'lovchining rejalashtirgan xatti-harakatlari hisoblanadi [5].

A. Makoveskiy, Ye. A. Zareskaya kabi olimlar soliqlardan qochishning eng ko'p qonuniy tarqalgan usullaridan biri bo'lgan soliqlarni optimallashtirish tushunchasiga ham ta'rif berib o'tadi, ya'ni ularning ta'biricha, "Soliqlarni optimallashtirishda soliq to'lovchining maqsadli qonuniy harakatlari, shu jumladan, qonun hujjatlarida nazarda tutilgan barcha imtiyozlardan to'liq foydalanish, soliq imtiyozlari va boshqa qonuniy imtiyozlar orqali soliq majburiyatlari miqdorini kamaytirishni tushunish odatiy holdir. Boshqacha aytganda, bu soliq va jinoyat qonunchiligi normalarini buzmaganda holda, qonuniy asoslarda soliq to'lovlari minimal darajaga tushiriladigan xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatini tashkil etishdir", deydi [6].

Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotchilardan V. G. Panskov va I. A. Toropovlar iste'mol tovarlarini raqamli markirovkalash tizimining joriy etilishi soliq ma'muriyatchiligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishini qayd etadilar. Ularning tadqiqotlarida ko'rsatilishicha, markirovka mexanizmlari yordamida tovarlarning ishlab chiqarishdan tortib oxirgi iste'molchigacha bo'lgan harakatini kuzatish kontrafakt mahsulotlar savdosini va soliqlardan qochish holatlarini keskin kamaytiradi [7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda soliq tizimida tovarlarni majburiy raqamli markirovkalash amaliyotining xufiyona iqtisodiyot va soliqlardan qochish holatlarini qisqartirishdagi ahamiyatini o'rganish maqsadida qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, statistik tahlil, umumlashtirish va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Qiyosiy tahlil usuli orqali raqamli markirovkalash tizimi joriy etilishidan oldingi va keyingi davrlarda tovarlar aylanmasining shaffofligi, soliq tushumlari hamda noqonuniy savdo holatlaridagi o'zgarishlar o'zaro taqqoslandi. Shuningdek, O'zbekistonda qo'llanilayotgan markirovkalash mexanizmlarining o'ziga xos jihatlarini aniqlash maqsadida xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan qiyosiy o'rganish amalga oshirildi.

Statistik tahlil usuli yordamida markirovkalash tizimi joriy etilgan tovar guruhlari bo'yicha mavjud ko'rsatkichlar tahlil qilinib, tizimning soliq bazasini kengaytirish, yashirin tovar aylanmasini qisqartirish va soliq tushumlarini oshirishga ta'siri baholandi. Tizimli yondashuv asosida esa raqamli markirovkalash jarayoni ishlab chiqaruvchi, import qiluvchi, ulgurji va chakana savdo subyektlari hamda yakuniy iste'molchini qamrab oluvchi yagona nazorat mexanizmi sifatida o'rganildi.

Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar mantiqiy tahlil va umumlashtirish usullari asosida qayta ishlanib, raqamli markirovkalash tizimining xufiyona iqtisodiyotni qisqartirish va soliq ma'muriyatchiligi samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari yuzasidan tegishli xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Keyingi yillarda respublikada xufiyona iqtisodiyotni qisqartirish va soliqlardan bo'yin tovlashning oldini olishda bir qator innovatsion yondashuvlar asosida amaliy ishlar qilinmoqda va bu tizimli ravishda takomillashtirilmoqda.

Bunday innovatsion yondashuv mahsulotlarni markirovkalash jarayoni bo'lib, u orqali soliqlardan qochishning oldini olishda keng foydalanib kelinmoqda. Shu boisdan biz tadqiqot ishimizning mazkur qismida soliqlardan qochishda markirovkalash mexanizmining ahamiyati va rolini amaliy jihatdan tahlil qilish maqsadga muvofiq

deb hisobladik. Dastlab mahsulotlarni markirovkalashni tahlil qiladigan bo'lsak, ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 27-noyabrda "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarida mehnat munosabatlarini tartibga solish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 944-son¹, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 20-noyabrda "Ayrim turdagi mahsulotlarni majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etish to'g'risida"gi 737-son² va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda "Ayrim turdagi mahsulotlarni majburiy raqamli markirovkalash tizimi bosqichma-bosqich joriy etilishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 833-son³ qarorlariga muvofiq, alkogol va tamaki (2021-yil 1-yanvar) hamda pivo (2021-yil 1-aprel) mahsulotlarini majburiy raqamli markirovkalash tizimi joriy qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 20-noyabrda "Ayrim turdagi mahsulotlarni majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etish to'g'risida"gi 737-son⁴ qaroriga muvofiq, "Asl belgisi" mahsulotlarni markirovkalash va kuzatib borish milliy axborot tizimini yo'lga qo'yish ta'minlangan. Bunda "Crpt turon" MChJ mazkur tizimning operatori sifatida belgilangan⁵. Qisqa vaqt ichida iqtisodiyotda soliqdan qochishning oldini olish maqsadida markirovkalash yuzasidan bir qator ijobiy ishlar amalga oshirildi. Jumladan, 2021-yil 1-yanvardan markirovkalash tartibi joriy etilgan davrdan boshlab 1 350 mln dona, shundan 752 mln dona - tamaki, 391 mln dona - alkogol va 243 mln dona pivo raqamli markirovkalangan. "Asl belgisi" milliy axborot tizimi orqali jami 2 178 mln dona markirovka kodi buyurtma qilindi.

Alkogol, tamaki va pivo mahsulotlarini to'liq raqamli markirovkalangan holda ishlab chiqarish ta'minlanib, ishlab chiqaruvchi (51 ta alkogol, 2 ta tamaki va 22 ta pivo) va import qiluvchi (8 ta alkogol, 4 ta tamaki va 6 ta pivo) korxonalar tomonidan jami 436 mln dona (207 mln dona - tamaki, 121 mln dona - alkogol va 108 mln dona pivo) raqamli markirovkalangan mahsulotlar ishlab chiqarildi (2022-yil 30-iyun holatiga).

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 4-oktabrda "Chakana savdo va xizmat ko'rsatish sohasida nazorat-kassa texnikasidan foydalanishni takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5252-son⁶ qarori ijrosini ta'minlash maqsadida 2022-yil 1-yanvardan boshlab 2-D skaner sotib olgan korxonalarga 4 BHMgacha (1,2 mln so'm) soliq summalarini kamaytirish huquqi berildi. 2022-yil 23-iyun holatiga jami 7 194 ta tadbirkorning (4 685 ta alkogol, 1 835 ta tamaki va 674 ta pivo mahsulotlarini chakana sotuvchi) shoxobchalarida 2-D skanerlar o'rnatilishi ta'minlangan (67 foiz). Maishiy texnika mahsulotlarini raqamli markirovkalash tizimi joriy qilindi, xususan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 2-aprelda "Maishiy texnika mahsulotlarini majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etish to'g'risida"gi 148-son⁷ qaroriga muvofiq, 2022-yil 15-apreldan boshlab maishiy texnikalarni majburiy raqamli markirovkalash tizimi bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda. Jami 3 514 ta raqamli markirovkalani lozim bo'lgan maishiy texnika bo'yicha batafsil ma'lumot "Markirovkalangan mahsulotlar katalogi"ga kiritilishi ta'minlandi. 2022-yil yakuniga kelib, 71 ta mahalliy ishlab chiqaruvchi va 96 ta import qiluvchi korxonadan birinchi bosqichdagi mahsulotlarni (changyutgich, kir yuvish mashinasi, sovuqkich, muzlatgich, televizor va monitorlar) 24 ta ishlab chiqaruvchi va 75 ta import qiluvchi korxona "Asl belgisi" milliy axborot tizimidan ro'yxatdan o'tkazilgan. Jami 17 ta ishlab chiqaruvchi va 25 ta import qiluvchi korxonalar tomonidan jami 1,5 mln dona raqamli markirovkalangan maishiy texnika mahsulotlari ishlab chiqarildi.

Keyingi bosqichda dori vositalarini raqamli markirovkalash tizimi joriy qilindi, ya'ni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 2-aprelda "Dori vositalari va tibbiy buyumlarni majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etish to'g'risida"gi 149-son⁸ qaroriga muvofiq, 2022-yil 1-sentyabrdan boshlab dori vositalarini raqamli markirovkalash tizimi joriy qilingan va 76 ta mahalliy ishlab chiqaruvchilardan 56 tasi (73 foiz) "Asl belgisi" milliy axborot tizimidan ro'yxatdan o'tkazilgan. Jami 2 554 ta dori vositalari bo'yicha batafsil ma'lumotlar "Markirovkalangan mahsulotlar katalogi"ga kiritilishi ta'minlandi. 2022-yil 19-iyul holatiga 14 ta dori vositalarini mahalliy ishlab chiqaruvchi korxonalar tomonidan jami 2,6 mln dona raqamli markirovkalangan dori vositalari ishlab chiqarildi.

Dori vositalarini raqamli markirovkalash yuzasidan zarur uskunalar bilan jihozlash bo'yicha har bir mahalliy ishlab chiqaruvchi bilan manzilli ishlar olib borildi. Natijada, bugungi kunda jami 75 ta korxonalardan 4 tasi zarur uskunalar bilan jihozlanishi, shuningdek, 7 ta korxona tomonidan tegishli shartnoma imzolaniishi ta'minlandi. Yana 45 ta korxona tomonidan "integratorlar" bilan muzokaralar olib borildi. 2024-yil 1-sentyabrdan boshlab jami 75 ta mahalliy ishlab chiqaruvchilardan (1) 40 ta korxona to'g'ridan to'g'ri qo'llash usulida, (2) 21 ta korxona stikerlarni yelimlash usulida dori vositalarini markirovkalashga tayyorligi, (3) qolgan 14 tasi markirovkalash usulini

1 <https://lex.uz/docs/-3426881>

2 <https://www.lex.uz/uz/docs/-5115923>

3 <https://www.lex.uz/uz/docs/-5205248>

4 <https://www.lex.uz/uz/docs/-5115923>

5 https://www.norma.uz/qonunchilikda_yangi/maishiy_tehnika_mahsulotlarining_qaysi_turlari_raqamli_markirovkaga_ega_bulishi_kerak

6 <https://lex.uz/docs/-5665883>

7 <https://lex.uz/uz/docs/-5936141>

8 <https://lex.uz/uz/docs/-5936145>

tanlash jarayonida bo'lganligi aniqlandi. Dori vositalarini xorijiy ishlab chiqaruvchilarga raqamli markirovkalash tizimi joriy qilinishi yuzasidan Tashqi ishlar vazirligi orqali tegishli xabarnomalar yuborildi. Shuningdek, mazkur korxonalar bilan aloqalarni tashkil qilgan holda, ularni soliq organlarida STIRlarni bergan holda hisobga qo'yish tadbirlari yo'lga qo'yildi. Natijada, bugungi kun holatiga jami 1 370 ta xorijiy ishlab chiqaruvchi korxonalardan 321 tasi (*10 496 ta dori*lar soni yoki *61,9 foiz*) bilan muloqot o'rnatildi. Shuningdek, 143 ta korxonaga STIRlar taqdim etilib, ERI kalitlarini olishda ko'maklashish tadbirlari yo'lga qo'yildi.

Keyingi yillarda soliq tizimida soliqdan qochishning oldini olish maqsadida raqamli markirovkalash tizimidan foydalanilmoqda. Bu tizim har bir markirovka kodining emissiyasi va harakati haqidagi barcha ma'lumotlarni saqlaydi, jumladan, markirovka kodini, mahsulot guruhini, qadoq turini, mahsulot ko'rinishini, TN VED kodini, hajmi va h.k., ishlab chiqaruvchini, import qiluvchini, mahsulot realizatsiyasi ma'lumotlarini, realizatsiya sanasi va vaqtini hamda realizatsiya hujjatini o'zida aks ettiradi. Raqamli markirovkalangan mahsulotlar bo'yicha batafsil (*nomi, hajmi, ishlab chiqarish sanasi, suratlari*) ma'lumotlarni jamlaydigan "Mahsulotlar katalogi"da jami 11 384 ta, shundan 5 646 ta alkogol, 744 ta pivo, 291 ta tamaki hamda 4 703 ta boshqa mahsulot turlari to'g'risida ma'lumotlar kiritilishi ta'minlandi va doimiy ravishda kengaytirib borilmoqda. Elektron hisobvara-fakturalar orqali har bir markirovkalangan mahsulot harakatlanishini kuzatish imkonini yaratish maqsadida, EHFlarda markirovka maydonini majburiy to'ldirish qoidasini barcha ishtirokchilarga (*ishlab chiqaruvchi, import qiluvchi, ulgurji va chakana savdo korxonalari*) bosqichma-bosqich tatbiq etildi.

Bugungi kunda ushbu tizim 51 ta alkogol va 2 ta tamaki mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarda, 8 ta alkogol va 4 ta tamaki mahsulotlarini import qiluvchilarda, 16 ta tamaki va 125 ta alkogol mahsulotlarining ulgurji savdosi bilan shug'ullanuvchi va 88 ta (*litsenziya talab etilmaydigan ko'piklanadigan va tabiiy vino mahsulotlari*) ulgurji savdosi bilan shug'ullanuvchi korxonalarda, shuningdek, 22 ta pivo ishlab chiqaruvchi hamda ularning 351 ta kontragentlarida to'liq joriy qilindi. Amaliy jihatdan qaraydigan bo'lsak, markirovka qilish bosqichlari bir necha jarayonlarni o'zida qamrab oladi.

Aslini olganda, raqamli markirovka tizimi bir qator maqsadlarni qamrab oladi va uchta maqsadga yo'naltirilgan bo'ladi.

Birinchisi, bu iqtisodiyot uchun bo'lib, bu – soliqlar va majburiy to'lovlar yig'iluvchanligini oshirishni ta'minlash, mahsulot bozorini nazorat qilish uchun sarflanadigan davlat budjetlarini qisqartirish maqsadlarida bo'ladi.

Ikkinchisi biznes uchun bo'lib, mahsulotlarning noqonuniy olib kirilishi va ishlab chiqarilishini qisqartirish hisobiga raqobatni oshirish, real vaqt rejimida o'z mahsulotlarining muomalasini kuzatib borish maqsadlarini qamrab oladi.

Uchinchidan, iste'molchi uchun bo'lib, kontrafakt mahsulotlar realizatsiyasining oldini olish orqali fuqarolar sog'lig'ini saqlashga qaratilgan.

To'rtinchisi jamoatchilik nazoratida bo'lib, u iste'molchilar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan hamda soliq mobil ilovasi orqali mahsulot haqiqiylikni tekshirishni maqsad qilib olgan bo'ladi.

Respublikamiz hududlarida raqamli markirovkalash tizimining joriy etilish holati tahlilini 25-jadvaldan ko'rish mumkinki, respublika hududida raqamli markirovkalash tizimining joriy etilishida Toshkent shahrida ishlab chiqaruvchilar, import qiluvchilar va katalogdagi mahsulotlar soni jihatidan boshqa hududlarga nisbatan ancha katta ulushni egallaydi. Boshqa hududlarda ham soliqdan qochishning oldini olish va boshqa maqsadlarda raqamli markirovkalashni amalga oshirish yil sayin oshirib borilmoqda. Ammo Qoraqalpog'iston, Surxondaryo, Jizzax, Navoiy kabi hududlarda raqamli markirovkani qo'llash biroz qiyinroq kechmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 12-avgustdagi "Yakka tartibdagi tadbirkorlar hamda o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun qulay shart-sharoit yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-247-son⁹ qaroriga muvofiq, yakka tartibdagi tadbirkorlar va o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun fiskal cheklarni elektron shaklda rasmiylashtirish imkonini beruvchi raqamli platforma yaratilgan.

Biroq amaldagi qonunchilikda mazkur shaxslar nazorat-kassa texnikasidan foydalanish majburiyatidan ozod etilmagan. Natijada, raqamli platforma orqali fiskal chek shakllantirish imkoniyati mavjud bo'lishiga qaramasdan, nazorat-kassa texnikasining mavjud emasligi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 16-fevraldagi "Xavfli mahsulotlar va chiqindilarni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirish va respublika hududidan olib chiqish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 75-son¹⁰ qaroriga muvofiq, savdo qoidalarini buzish sifatida baholanishi mumkin. Ma'lumot uchun: joriy yilning 6 oyigida bir oydan ortiq muddatda foydalanilmagan ONKTLarning 12 foizi yoki 9 857 tasi "Paynet Xolis" tizimiga ulangan.

Fiskal chek shakllantiriladigan raqamli platformalar orqali faoliyat yuritayotgan yakka tartibdagi tadbirkorlar va o'zini o'zi band qilgan shaxslarni nazorat-kassa texnikasidan foydalanish majburiyatidan ozod etish. Bunda nazorat-kassa texnikasidan foydalanish majburiyati faqat majburiy raqamli markirovkalanishi lozim bo'lgan

9 <https://lex.uz/uz/docs/-7681520>

10 <https://lex.uz/uz/docs/-7681520>

tovarlarni realizatsiya qilish holatlarida saqlab qolinishi lozim. Bunda xaridorlarga fiskal chekni majburiy ravishda berish saqlanib qolinadi.

Mehmonxonalar va umumiy ovqatlanish korxonalarida mijozlarga taqdim etiladigan shisha idishdagi suv hamda tamaki mahsulotlariga alkogol mahsulotlari uchun amal qilayotgan soddalashtirilgan raqamli markirovkalash tartibini joriy etish, bunda ushbu mahsulotlarning markirovka kodlarini mijozga taqdim etish paytida alohida muomaladan chiqarish talab etilmaydi.

Mehmonxonalar va umumiy ovqatlanish korxonalarida shisha idishdagi suv ko'p hollarda mijozlarga stakanlarga quyib beriladi. Bunda har bir mahsulotning markirovka kodini muomaladan alohida chiqarish talab etiladi. Agar bu amalga oshirilmasa, axborot tizimi mijozlarga amalda taqdim etilgan mahsulotlarni muomaladan chiqarilmagan deb baholab, asossiz ravishda qoidabuzarlikni qayd etishi mumkin. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 26-maydagi "Kichik biznes subyektlarining o'sishi uchun yanada qulay iqtisodiy va ma'muriy shart-sharoitlar yaratish to'g'risida"gi PF-100-son¹¹ Farmoni bilan mazkur masala alkogol mahsulotlari bo'yicha hal etilgan. Biroq shisha idishdagi suv va tamaki mahsulotlari uchun hozirga qadar xuddi shunday soddalashtirilgan tartib nazarda tutilmagan.

Chakana savdo va umumiy ovqatlanish yo'nalishlari uchun majburiy markirovkalash qoidalarini buzganlik uchun moliyaviy jarimani sof tushumdan belgilashni bekor qilish va ushbu jarimani qat'iy miqdorda belgilash, shuningdek, ushbu qoidabuzarliklar uchun mansabdor shaxslarning ma'muriy javobgarligini bekor qilish. Bunda markirovkalash qoidalari buzilganligi aniqlanganda dastlab ikki marta profilaktik tadbirlar o'tkazish tizimini joriy etish. Keyingi qoidabuzarliklar uchun quyidagicha qat'iy miqdordagi jarimalarni belgilash:

chakana savdo va umumiy ovqatlanish korxonalari uchun - 30 mln, 50 mln, 70 mln va 100 mln so'm;
import qiluvchilar va elektron savdo maydonchalari operatorlari uchun - 300 mln, 500 mln, 700 mln so'm va 1 mlrd so'm.

Hozirgi kunda majburiy markirovkalash qoidalari buzilgan taqdirda korxonaga choraklik sof tushumning 2 % miqdorida, qoidabuzarlik takroran sodir etilganda esa 20 % miqdorida moliyaviy jarima qo'llaniladi. Shu bilan birga, korxonaning mansabdor shaxslari ham ma'muriy javobgarlikka tortiladi.

Jarimaning tushum miqdoridan kelib chiqib hisoblanishi kichik va texnik xatolar uchun ham nomutanosib darajada yuqori jarimalar qo'llanilishiga sabab bo'lmoqda va tadbirkorlarning ko'plab murojaatlarini keltirib chiqarmoqda. Shu munosabat bilan qat'iy miqdordagi jarimalarga o'tish, birinchi va ikkinchi qoidabuzarlik uchun ogohlantirish qo'llash, jarimani esa faqat keyingi qoidabuzarliklar uchun bosqichma-bosqich oshirib borish taklif etilmoqda.

Ma'lumot uchun: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 23-maydagi "Majburiy raqamli markirovkalash tizimi samaradorligini oshirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-190-son¹² qaroriga muvofiq, masofaviy tekshiruv doirasida dastlab ikki marta ogohlantirish beriladi, keyin esa qoidabuzarlik takroriyiliga qarab sof tushumning 0,2 %, 0,4 %, 1 % va 2 % miqdorida jarima qo'llaniladi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-noyabrdagi "Onlayn nazorat-kassa mashinalari va virtual kassa tizimi qo'llanilishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 943-son¹³ qarorining 1-ilovasi 381-bandiga asosan, tafovut aniqlangan oydagi QQS yoki AOSlar bo'yicha soliq to'lovchilar uchun tegishincha soliq hisobotlarini taqdim etish muddatigacha etib belgilangan. Soliq kodeksining 83-moddasiga asosan, soliq to'lovchi tomonidan soliq hisobotiga zarur tuzatishlarni kiritishi va soliq organiga aniqlashtirilgan soliq hisobotini taqdim etishi shartligi belgilangan. Shunga asosan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-noyabrdagi "Onlayn nazorat-kassa mashinalari va virtual kassa tizimi qo'llanilishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 943-son¹⁴ qarorining 1-ilovasi 381-bandiga "hisobot davridan keyin soliq to'lovchi tomonidan aniqlangan noto'g'ri shakllangan cheklarni tahrirlashga soliq organlarining xulosasi asosida ruxsat berish" yuzasidan o'zgartirish va qo'shimcha kiritish maqsadga muvofiq.

Tadbirkorlik subyektlari tomonidan onlayn nazorat-kassa texnikalari hamda marketpleys tizimi orqali noto'g'ri shakllangan cheklarni tahrirlash imkoniyatini yaratish maqsadida nizom ishlab chiqish.

Mazkur Nizom ichki bozorda realizatsiya qilinadigan poyabzal mahsulotlarini identifikatsiya vositalari orqali majburiy raqamli markirovkalashni amalga oshirish, markirovkalangan mahsulotlarning muomalaga kiritilishi, muomalada bo'lishi va muomaladan chiqarilishi ustidan kuzatuvni ta'minlash, shuningdek, mazkur jarayonda ishtirok etuvchi subyektlarning huquq va majburiyatlarini belgilaydi.

Ushbu Nizom O'zbekiston Respublikasi hududida ishlab chiqariladigan hamda import qilinadigan, ushbu qarorga 1-ilovada nazarda tutilgan poyabzal mahsulotlariga nisbatan tatbiq etiladi.

11 <https://www.lex.uz/uz/docs/-8236831>

12 <https://lex.uz/docs/-7540338>

13 <https://lex.uz/docs/-4603329>

14 <https://lex.uz/docs/-4603329>

Mazkur Nizom talablari quyidagilarga nisbatan tatbiq etiladi:

- a) poyabzal mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarga;
- b) poyabzal mahsulotlarini import qiluvchilarga;
- v) ulgurji savdo tashkilotlariga;
- g) chakana savdo tashkilotlariga;
- d) elektron tijorat orqali realizatsiya qiluvchi subyektlarga;
- e) operatorga.

Majburiy raqamli markirovkalash quyidagi maqsadlarda joriy etiladi:

- mahsulotlarning noqonuniy ishlab chiqarilishi va muomalasining oldini olish;
- qalbakilashtirilgan mahsulotlar ulushini kamaytirish;
- mahsulotlarning harakatini ishlab chiqaruvchidan yakuniy iste'molchigacha kuzatish;
- iste'molchilar huquqlarini himoya qilish;
- soliq va bojxona ma'murchiligini takomillashtirish;
- tovar aylanmasining shaffofligini ta'minlash.

Majburiy raqamli markirovkalash quyidagi prinsiplarga asoslanadi:

- yagona identifikatsiya;
- mahsulotning kuzatiluvchanligi;
- axborotning ishonchliligi;
- axborot tizimlarining integratsiyasi;
- ishtirokchilarning teng huquqliligi;
- axborot xavfsizligi.

Majburiy raqamli markirovkalash "Asl belgisi" mahsulotlarni markirovkalash va kuzatib borish milliy axborot tizimi orqali amalga oshiriladi.

Operator:

- markirovkalash kodlarini yaratadi;
- markirovkalash kodlarini taqdim etadi;
- markirovkalash tizimining uzluksiz ishlashini ta'minlaydi;
- markirovkalash ishtirokchilarini ro'yxatdan o'tkazadi;
- markirovkalash bo'yicha ma'lumotlarni saqlaydi;
- tizimning axborot xavfsizligini ta'minlaydi.

Asosiy tushunchalar

identifikatsiya vositasi - DataMatrix formatidagi noyob raqamli markirovka kodi;

DataMatrix kodi - mahsulot to'g'risidagi axborotni o'zida mujassam etuvchi ikki o'lchamli mashinada o'qiladigan kod;

markirovkalash kodi - operator tomonidan yaratiladigan va har bir mahsulot birligiga birlashtiriladigan noyob identifikator;

markirovkalash ishtirokchisi - operator, ishlab chiqaruvchi, import qiluvchi, ulgurji va chakana savdo subyektlari;

muomalaga kiritish - markirovkalangan mahsulotni birinchi marta realizatsiya qilish yoki realizatsiya qilish uchun tayyor holga keltirish;

muomalada bo'lish - mahsulotning mulkdordan mulkdorga o'tishi bilan bog'liq harakatlar;

muomaladan chiqarish - mahsulotning yakuniy iste'molchiga sotilishi, eksport qilinishi, utilizatsiya qilinishi yoki qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa asoslar bo'yicha muomaladan chiqarilishi;

agregatsiya - bir nechta markirovkalangan mahsulotlarni yagona transport yoki guruh qadoqlariga birlashtirish va ularga agregatsiya kodini birlashtirish;

qayta markirovkalash - shikastlangan yoki yo'qolgan identifikatsiya vositasi o'rniga yangi identifikatsiya vositasini qo'llash;

iste'mol qadog'i - yakuniy iste'molchiga realizatsiya qilinadigan mahsulot qadog'i;

transport qadog'i - bir nechta mahsulotni tashish uchun mo'ljallangan qadoq.

Majburiy raqamli markirovkalash tizimining ishtirokchilari quyidagilar hisoblanadi:

- a) operator;
- b) poyabzal mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilar;
- v) poyabzal mahsulotlarini import qiluvchilar;
- g) ulgurji savdo faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar;
- d) chakana savdo faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar;
- e) elektron tijorat platformalari orqali poyabzal mahsulotlarini realizatsiya qiluvchi shaxslar;
- j) qonunchilik hujjatlarida belgilangan hollarda boshqa ishtirokchilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Markirovkalash qamrovini bosqichma-bosqich kengaytirish va xavf guruhidagi tovarlarni qamrab olish. Aksiz solig'i tushumlari va yashirin aylanmasi yuqori bo'lgan mahsulot turlarini (masalan, oziq-ovqat mahsulotlari, maishiy texnika va boshqa yuqori likvidli tovarlarni) majburiy raqamli markirovkalash tizimiga bosqichma-bosqich to'liq o'tkazishni tezlashtirish.

Raqamli markirovka ma'lumotlarini soliq organlarining avtomatlashtirilgan axborot tizimlari bilan integratsiyalashni chuqurlashtirish. "Asl belgisi" (raqamli markirovka) axborot tizimi bilan soliq organlarining elektron hisob-fakturalar (EHF) va onlayn-KKM ma'lumotlar bazalarini real vaqt rejimida (online) o'zaro to'liq sinxronizatsiya qilish orqali tovarlar harakatining "shaffof zanjiri"ni yaratish.

Riskka asoslangan soliq nazoratini (Risk-analysis) kuchaytirish. Raqamli markirovka ma'lumotlari asosida soliq to'lovchilarning faoliyatidagi shubhali holatlar va tafovutlarni (masalan, markirovka kodi mavjud bo'lmagan tovarlarning sotuvi yoki kodlarning qayta ishlatilishi) avtomatik ravishda aniqlovchi intellektual skanerlash va monitoring modullarini joriy etish.

Soliq to'lovchilar uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ishlab chiqish. Majburiy raqamli markirovka qoidalariga qat'iy rioya qiluvchi, shaffof faoliyat yurituvchi halol tadbirkorlik subyektlari uchun soliq ma'muriyatchiligida soddalashtirilgan tartiblar, qo'shimcha imtiyozlar yoki soliq tekshiruvlaridan qisman ozod qilish kabi rag'batlantiruvchi yondashuvlarni qo'llash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. J. Stiglis (Joseph Stiglitz), R. Masgreyv (Richard Musgrave) va P. Samuelson (Paul Samuelson). "Public Finance in a Theory and Practice" (Richard Masgrave), "Economics" (Paul Samuelson), "Economics of the Public Sector" (Joseph Stiglitz). Yillari: 1980–2000-yillar davomida nashr etilgan fundamental darsliklar va monografiyalar.
2. M. Olson (Mancur Olson), A. Smit (Adam Smith) va F. Shnayder (Friedrich Schneider). Asosiy asarlari: Adam Smith - "The Wealth of Nations" (1776); Mancur Olson - "The Logic of Collective Action" (1965); Friedrich Schneider - xufiyona iqtisodiyot va uning ko'lami bo'yicha xalqaro tadqiqotlari (masalan, Schneider, F., & Enste, D. "Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences", 2000).
3. G. Gryaznova, L. I. Goncharenko, I. A. Mayburov va T. F. Yutkina. Asosiy asarlari: "Налоги и налогообложение" (darsliklar I. A. Mayburov tahririda, Moskva: UNITI-DANA), shuningdek, L. I. Goncharenko va A. G. Gryaznovaning soliq nazorati va ma'muriyatchiligiga bag'ishlangan o'quv qo'llanmalari. Yillari: 2010–2020-yillarda chop etilgan nashrlar.
4. Q. Abdurahmonov, A. Vahobov, Sh. Mustafoqulov, B. Toshmatov. O'zbekistonda soliq tizimi, soliq ma'muriyatchiligi va iqtisodiyotni modernizatsiya qilish bo'yicha yozilgan darsliklar va ilmiy monografiyalar (masalan, A. Vahobov tahriridagi "Soliqlar va soliqa tortish", Toshkent). Yillari: 2015–2024-yillardagi ilmiy nashrlar.
5. S. M. Olennikov. Soliqdan qochish va huquqbuzarliklar nazariyasiga bag'ishlangan ilmiy maqolalari va dissertatsiyalari (masalan, Оленников С. М. Уклонение от уплаты налогов: вопросы квалификации, 2010-yillar).
6. Makoveskiy, Ye. A. Zareskaya. Soliqlarni optimallashtirish va uning qonuniy chegaralari bo'yicha ilmiy-amaliy maqolalari.
7. V. G. Panskov va I. A. Toropov. Raqamli markirovka va soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish bo'yicha so'nggi yillardagi ilmiy maqolalari (masalan, Пансков В. Г. О некоторых вопросах налогового администрирования в условиях цифровизации экономики, 2020–2023-yillar).
8. Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси. – Тошкент: Фафур Фулом нашриёт уйи, 2020. – 640 б.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>